

At valget falt på Stormoen er vi glade for i dag,
her har man nesten alt hva man behøver.
Hvor er vel himlen blåere, og gresset mere grønt.
Her kan man føle velbehag, ja her er livet skjønt!
Og hytta er i hvert fall av de beste.
Og når vi har et vertskap som i dag,
da ønsker vi *tillykke med de neste*

50 ÅR!

Kvernsteinsbruddet på Høgfjellet ved Røltålen danner en markert fure i landskapet. Foto Erik Stabell

Kommunikasjonen Schulzhytta – Selbu

Av Ola Magne Moen

Etter idé og donering av en større pengesum i fra TTs første formann Carl Schulz ble Schulzhytta bygd og stod ferdig 3. juli 1948. På Stormoen, inne ved Sprøyten i Røltålen, er den omkranset av Fongenmassivet i øst og Ruten og Melshogna i sør – for å nevne de høyeste fjella.

Samme hvilken retning du snur og vender deg når du står ved Schulzhytta, er det minst 15 km å gå til det vi med et moderne ord kaller infrastruktur; ja i de fleste retninger er det 20 km og mer. Det vil si at vi befinner oss langt fra veg, elektriske linjer, vann, kloakk, og telefonnett.

Hyttas besøkende turister har nok vært innstilt på dette ut fra TTs informasjon om stedet, mens det er nærliggende å tro at vertskap og betjening som følte at de hadde ansvar for ski- og fotturistenes ve og vel, kanskje kunne savne en forbindelse til verden for øvrig

En annen grunn som gjorde det aktuelt med samband til bygda var en anmodning fra fjellsikringstjenesten om sending av værmeldinger fra Schulzhytta i påsken. Etter hva muntlige og til dels skriftlige kilder beretter, må det ha skjedd første gang påsken 1957. Værmeldingene ble visstnok denne påsken sendt via kortbølgeradio fra Schulzhytta av en student ved NTH og da direkte til Trondheim.

Fra og med sommeren 1957 ser det ut til at sambandet med «Skansen» nede i bygda via Våttån fra Schulzhytta er blitt en realitet og slik skulle det bli i over 30 år.

Magne Bårdsgård – et unikum

På Bårdsgård i Øverbygda i Selbu ruslet en stillferdig gutt rundt og tenkte. Fart på spekulasjonene ble det etter et besøk på en gård i nabolaget. Der hadde de anskaffet en nymotens greie kalt radio. Folk kom fra både fjern og nær for å høre de fremmede stemmer som kom gjennom lufta uten så mye som en tråd å følge.

Magne Bårdsgård var 15 år da han fikk høre radio for første gang i 1929. Han ble så fascinert av mediet at han så snart som mulig anskaffet seg bok om radioteknikk. Så fulgte brevkurs om samme emne ved NKS, deler ble anskaffet, og Magne hadde sitt første radioapparat ferdigbygd i 1932. Han glemmer aldri det første han fikk høre da han skrudde på apparatet. Det var valsen «Rormannen» spilt av Ottar E. Akre.

Radio ble nok bare hobby for Magne de neste 10-15 årene. Først landbruksskole, så ble det skole og praksis innen meieribransjen som hovedsakelig opptok hans tid i denne perioden. Meierier på Østlandet og Vestlandet var arbeidsplasser fram til 1947 da han flyttet heimat til Selbu. Her var vel ikke utsiktene de aller beste til å få seg jobb for en meierist. Selbu meieri sto ferdig først ti år senere. Men Magne hadde nok ikke

glemt sin hobbyinteresse og de selvlærte kunnskapene hadde nok på dette feltet bare økt i takt med utviklingen. Derfor var vel ikke tanken så fjern å gjøre hobbyen til yrke, skjønt det kunne synes dristig nok med det markedet Neadalsfjøret representerte, å leve av radiosalg i 1947.

Men som den nøkterne, faglig dyktige og samtidig kreative mann Magne alltid har vært, klarte han å ha radio og senere TV som levebrød i nesten 40 år. I tillegg var han «kino»-maskinist fra 1949, en jobb han hadde i 13 år.

På grunn av sine tekniske kunnskaper ble han sambandssjef i Heimevernet i 1948 og ble i egenskap av det spurt av arrangøren av turrennet Kvern fjellrennet, Øverbygda IL om det kunne la seg gjøre å få meldt mellomtider inne fra fjellet ved hjelp av Heimevernets sambandsradioer.

Disse radioene var både store, tunge og strømkrevende og ikke egnet til et slikt formål, mente Magne, men det måtte la seg gjøre å bygge noe som var mindre og lettere, dermed bedre egnet. Som tenkt så gjort, og han kunne allerede samme året sende mellomtider fra Vorfjellet (Kråssåfjell) med sjølbygget sambandsradio. Riktignok kunne denne radioen bare sende enveis, men til rennet året etter var tre nye apparater for toveis samband bygd ferdig og fungerte bra. På grunn av topografien måtte det sendes via en høyt beliggende setervoll på sydsiden av Nea. Dette syntes Magne var litt tungvint, så tanken om å benytte Våttån som ubetjent mellomstasjon begynte å komme på bane.

Våttån

Våttån er en topp beliggende øst for Rolsetgrenda i Selbu ca. 560 moh. Her ble det av forsvaret bygd en flyvakthytte ikke lenge etter krigen, ca. 1948. Det var flere slike bare i Neadalsfjøret. De var forsynt med tårn av glass og skulle bemannes med HV-personell i krisetilfelle. Mannskapene ble opplært i flykjenning og skulle rapportere om evt. fiendtlige fly som kom innover landegrensene. Det ble lagt felttelefonlinje fra hytta til Anne og Martin Rolseth nede i bygda, slik at den kunne kobles til riks-telefonlinje der. Ved en eventuell krise kunne det hurtig koples opp direkte linjer fra disse hyttene til en kommandosentral i Trondheim. Ut i fra våre dagers forhold kan dette varslingsystemet fortone seg noe merkelig. Men landet hadde vel ikke så mye ressurser å bruke på forsvaret etter krigen, før NATO kom inn i bildet. Det skjedde for øvrig ganske fort, og utover 50-årene ble flyvaktjenesten avløst av avanserte radaranlegg på diverse fjelltopper utover landet.

Men da hadde Magne Bårdsgård allerede funnet at hytta med sin strategiske beliggenhet og egen telefonlinje kunne brukes som radiostasjon for fjellområdene innover til Kvern fjellet med tanke på sending av mellomtider fra skirennene. De første årene skjedde det ved at noen dro opp til hytta på Våttån med mobilt apparat for å formidle fra radio til telefon inn til Rennets innkomststed, som vanligvis var Hyttbakken. Ett år

Magne Bårdsgård med noen av de selvbygde kommunikasjonsradioene.
Foto Ola Magne Moen

ble det også formidlet beskjeder og mellomtider fra Selbus største turrenn, Rensfjellrennet, over Våttån. Rennet som går mellom Vikvarvet og Støren ligger ganske langt fra Våttån, men på grunn av den gode beliggenheten gikk også dette bra.

Foran den tekniske utvikling

En må huske på at dette var 10-15 år før de første sambandsradioer av hendig format, også kalt walkie-talkie, kom i handelen, så her må pionerarbeid være rette betegnelsen. På grunn av at dette var noe nytt, ble det kjent og ønsket brukt ved forskjellige anledninger. Påskelørdag i 1949 ble det styggvær i fjellet i Selbu og Magne hadde apparatene klar for en leteaksjon etter en kvinne som kom på villstrå mellom Storerikvollen og Schulzhytta. Men den ble avblåst da det kom melding om at den savnede var kommet til rette i Meråker. I slike anledninger kunne nok det nye sambandsmidlet være til stor hjelp. Det lokale elgjaktlaget lånte også apparater under elgjakta, og det vil forundre meg mye om ikke de var Norges første jaktlag med eget radiosamband.

«Våttån kalle» Stormo'n, kom!" Anne Rolseth har lang fartstid i fjellsikkerhetens tjeneste.
Foto Ola Magne Moen

Og det skulle bli mer pionerarbeid forbundet med dette: Magne syntes nok det var litt tungvint at en person måtte opp til hytta for at sambandet skulle fungere bra. Som oftest var det Anne og Martins eldste sønn Ola som fikk disse «trimturene». For skikkelig trim var det, med nesten 400 m stigning på ca. 3 km's tur.

Derfor satte Magne i gang med å bygge en fjernstyring slik at radiosender/mottaker ble montert fast i hytta på Våttån, mens Anne Rolseth kunne sitte heime og lytte og snakke via telefonlinjen til hytta. Hvordan kunne dette gå an? Jo, Magne laget noen følsomme reléer, for det fantes ikke egnede komponenter i handelen. Selvgjort er velgjort, og det fungerte bra. Nok et pionerstykk, og i 1956 kunne mellomtider rapporteres direkte fra Høggjellet (Kvern fjellet) til «Skansen», Anne og Martin Rolseths heim. Nå ble alle meldinger videreført på telefonnettet for det meste av Anne, men også andre familiemedlemmer måtte trå til om nødvendig.

Kunne radiobølgene nå lenger?

Dette spørsmålet dukket etter hvert opp, kanskje de kunne nå helt til Schulzhytta fra Våttån. Det måtte prøves, mente Magne.

Sommeren 1957 ble det på Schulzhytta montert sambandsradio inne og antenne på taket. Første vertskap som brukte forbindelsen var Paula og Ole «Kråkkå» Rønsberg. Radiobølgene nådde fram, og Schulzhytta hadde fått en toveis forbindelse via Våttån til «Skansen». Beskjeder kunne formidles i alle himmelretninger på rikstelefonnettet derfra. Og mange beskjeder og meldinger har krysset eteren i de over tretti årene denne kommunikasjonskanalen har vart.

«Våttån kalle' Stormoen, kom!»

Anne Rolseth's stemme lyder utover eteren prisen kl 9 på morgenen. «Ja, her er Stormoen, god morgen», Gustav Liens karakteristiske stemme bryter gjennom med denne hyggelige hilsen. Han er en av mange Anne utvekslet uttallige meldinger med morgen og kveld og som hun følte at hun ble kjent med, sjøl om de ikke hadde sett hverandre. Anne har et bestemt inntrykk av at denne forbindelsen ble satt pris på av de etter hvert mange som betjente Schulzhytta. Det har vel gitt henne den inspirasjonen og ståpåviljen som måtte til for å skjøtte oppgaven med å gå på lufta til faste tider mellom fjøsstell og huslige gjøremål.

Mange barn har medført mye besøk i heimen i høgtider og sommerferier, men sambandet med Schulzhytta ble bestandig høgt prioritert, om det kunne være aldri så travelt. Hun skjønnte viktigheten av at familiene fikk vite om deres Ola eller Kari var kommet vel fram til hytta. Så når det var bekreftet via radiosambandet kl 21, varslet hun gjerne familiene via telefonen om det var ønsket.

Slik kunne dette sambandet oppta mye mer tid enn sendingene «på lufta» tok. Var noen ikke ankommet hytta kl 21, var det vanlig å ta kontakt for hver halvtime til en fikk bekreftet om turistene var kommet fram. Likeens var dette vanlig om de som betjente radiostasjonene glemte de faste sendetidene. En prøvde da hver halvtime til kontakten var opprettet.

I de årene det ble sendt meldinger om værobservasjoner fra Schulzhytta, skjedde det fire ganger pr. dag. I flg. brev om dette fra TT skulle videresending til Trondheim skje kl 06.35, 08.35, 12.35 og 18.35 hver dag i påsken, så dette var ingen oppgave for B-mennesker.

En værmelding besto av åtte forskjellige tallkoder hvor de forskjellige tallene sto for temperatur, sky, vind og nedbør-status, sikkert for å spare tid ved sending. Men det måtte nok ta en del tid å kode selve observasjonen.

«To liter fløte, fem tomater og en agurk»

Ja, dette kunne faktisk være en del av en melding fra Schulzhytta en dag om sommer-

en. Det kunne medføre litt ekstra prosedyre, som følger:

Anne ringte TT's kontor. De kontaktet den som hadde tilsyn med hytta for å høre om vedkommende hadde tenkt seg dit med det første. Hvis ikke, ble NSB – Selburuta sitt kontor i Selbu kontaktet, hvor daglig leder er kontaktmann for TT. Han hadde muligheter til å sjekke om det var fotturister med bussen som skulle til Schulzhytta og om de ville bære med seg de ønskede varene innover. Varene ble som regel skaffet fra nærmeste butikk, Sørensens Bakeri. Og som regel ble det en råd, både med fløte og mere te.

Det kunne være meldinger av alvorligere karakter som f. eks. denne fra midt i 60-åra: «bruket arm, når kan landing forventes. Ut fra enkle notater ser vi hva som ble gjort: Widerøe flyselskap ved flyplassen på Lade oppringt og flygeren kontaktet direkte for å få landingstiden. Deretter beskjed tilbake til Schulzhytta.

På grunn av at hytta ikke ligger i de mest ekstreme strøk værmessig, kan ikke Anne huske at det har vært meldinger som har medført leteaksjoner eller om alvorlige ulykker. De fleste meldinger har nok gått ut på hvorfra turister kom, hvor de skulle gå, hvor mange og hvordan vær og føre var.

Bedre enn mobiltelefon

Teknisk fungerte dette sambandet bra, men måtte sjølsagt sjekkes foran påske- og sommersesong hvert år for eventuelt batteriskift og funksjonsprøving. Men etter som årene gikk, begynte telefonlinjen å bli dårligere, den var jo heller ikke beregnet for permanent bruk. Det ble derfor en del ekstra turer etter hvert for Magne hvor han måtte finne feil og reparere linje. Dette kostet mye av både krefter, tid og dermed penger, så ut i 70-årene måtte en bare avskrive feltlinjen. Nå var gode råd dyre, skulle det bli slutt på sambandet? Pris på ny linje ble undersøkt, men ble funnet for dyr for de involverte og dette var før sponsorenes tid. Siemens i Trondheim hadde hatt en større entreprise i Polen og en god del kabel hadde blitt til overs. Den var ikke godkjent i Norge til 220V el.anlegg og skulle derfor kjøres på fyllinga. Undertegnede som var ansatt i Siemens i den tiden, fikk dermed overta nok kabel til å rekke fra Våttån og ned til bygda, og til denne bruken var kabelen god nok. Derfor ble det familiedugnad ei helg i mars hvor vi fikk kjørt ut kabel ved hjelp av snøscooter og godt skareføre, og takket være stor innsats fra Magne, ble ny linje allerede klar til påske. Denne holdt i mange år, før skogsdrift, musas og tidens tann begynte å tære på den.

Og imens er vi kommet til mobiltelefonenes tidsalder. Men så langt jeg vet har ingen mobiltelefon ennå fungert bedre og gitt sikrere forbindelse enn sambandet Våttån – Schulzhytta med Magne Bårdsgårds selvbygde radiostasjoner.

En må berømme Magne og Anne for deres oppofrelse i TT's og fjellsikkerhetens tjeneste.

En padletur på Forra

Av Gerri Bovenhoff og Louise Birkeland (tegninger)

En sommerdag i juli bestemte en Bergensfamilie og en Trondheimsfamilie: fire voksne og tre tenårings-gutter, seg for å padle et stykke nedover den øverste delen av den vernede elven Forra som har utløp fra Feren i Meråker. Denne skulle være en riktig naturperle ifølge beskrivelsene i DNT-årboka for 1995.

Vi hadde latt oss inspirere av et naturprogram i TV og ville gjerne ta oss inn i denne uberørte villmarken selv.

Vi avtalte skyss over Feren med kanoene på slep, syv mennesker og bagasje fordelt på to kanoer var for risikabelt over det åpne vannet, og det skulle vise seg at vi var for tungt lastet gjennom strykene til å begynne med også. Vi ble satt i land ved Rivadet og avtalen var å bli hentet om to dager kl. 15.00. Ingen av oss hadde erfaring med elvepadling, men en av guttene er en vant roer fra Fana Roklubb. Ungdommene tok plass i en kano og foreldrene i den andre.

Selv om det er så godt som ingen fall på strekningen var elven striere enn vi forestilte oss ut fra beskrivelsene i årboka, og etter ca. en km hektet foreldrebåten seg opp i et tre og var det første veltet et faktum. Febrilsk vassing for å få tak i flytende ryggsekker, padleårer og matposer. Etter opptelling savnet vi en åre og en fiskestang. I det

